

skrčenje obsega ali izdajanje dvojnih števil, zmanjšanje kvalitete, nesorazmerno zvišanje naročnine in podobno. Čuti se dolžan, da vsaj za leto 1966 izda svoje glasilo v obsegu in opremljenosti, kakor je bilo naročnikom napovedano na izredni skupščini PZS ob koncu leta 1965, ko je bila zvišana naročnina. Poleg tega ima v letošnjem programu primorsko številko ob 60-letnici Gregorčičeve smrti, himalajsko številko o Kangbačenu, ljubljansko in mariborsko številko, za katere je gradivo že zbrano in ga naročniki pričakujejo.

Zbiranje oglasov ne izda toliko, da bi glasilo stiski ušlo. Tiskovnega sklada PZS nima. Za obvezno naročnino vseh članov se doslej še nobena planinska skupščina ni odločila iz dobro utemeljenih razlogov.

Ne preostane nam drugega, kot da potrskamo na vrata naših naročnikov in na blagajne naših planinskih društev.

Tej številki prilagam položnice s prošnjo, da nam prostovoljno nakažete vsaj po 500 S-din izrednega prispevka za leto 1966. Tako prostovoljno zvišana naročnina na 2000 S-din za leto 1966 še vedno ne bo previsoka za ca. 550 strani in 4 priloge spričo cen, ki nam jih diktirata proizvodnja papirja in grafična industrija, nikakor pa ne drugi stroški za planinsko glasilo, saj znašajo honorarji za glavno in tehnično redakcijo ter za vse avtorske honorarje le 3 milijone S-din, honorar za uslužbenko in ostali stroški pa 1 milijon S-dinarjev. Svojo prošnjo utemeljujemo prav tako kot vlogo založniškemu skladu. Pri tem apeliramo na visoko člansko zavednost, ki se je ob kritičnih trenutkih naše organizacije vedno odlično izkazala. Pozivamo tudi planinska društva, da prispevajo iz svojih sredstev, kolikor največ morejo, da se redno izhajanje Vestnika nadaljuje. Društva naj povečajo tudi prizadevanje za zvišanje števila naročnikov. Pridobivajo naj nove oglase in tudi prispevke gospodarskih in drugih organizacij. Dolžni smo pred slovensko javnostjo, da ohranimo planinsko glasilo, ki je 70 let spremljalo in usmerjalo slovensko planinstvo.

Rešimo Planinski Vestnik!

UPRAVA
PLANINSKEGA VESTNIKA
UPRAVNI ODBOR PLANINSKE
ZVEZE SLOVENIJE

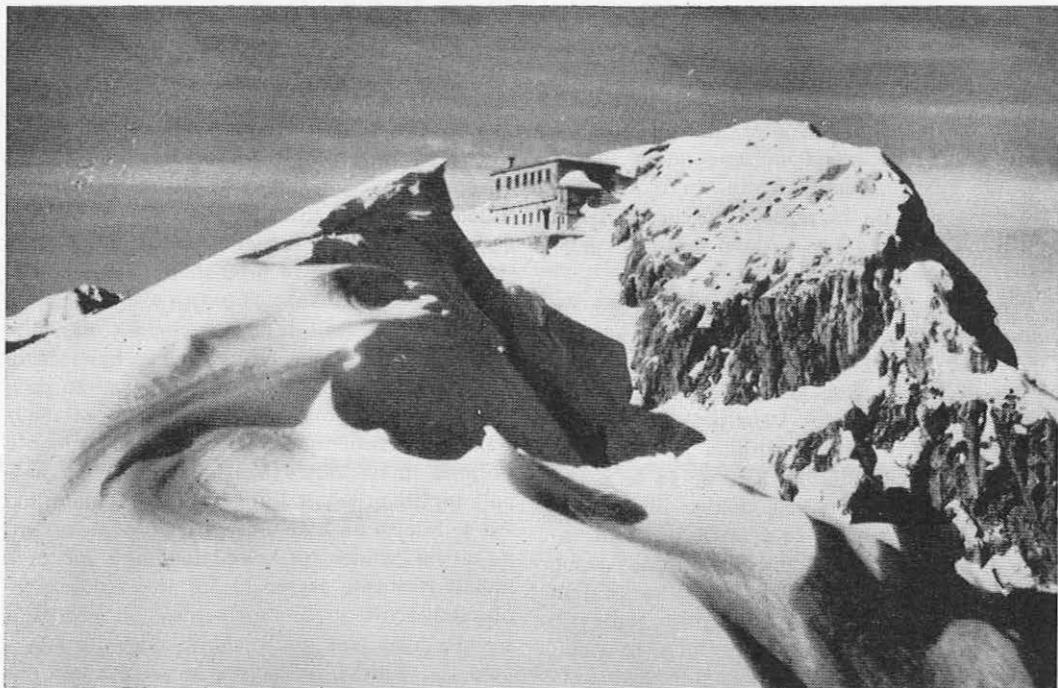
Ljudje, čas in gora

Napisano za 70-letnico Planinskega
Vestnika

Dr. Ivan Gams

Ko sva s spremljevalcem prišla z Velega polja do tam, kjer se steza prevesi proti Vojam, so se onstran Bohinjske doline kot fatamorgana zablesteli beli valovi s snegom zalitih Bohinjskih gora. Tedaj, bilo je pozimi 1962, še nismo vedeli, da bo ta fatamorgana dosegljiva za smučarje že čez nekaj let, ko bo zgrajeno turistično središče na Voglu. V tistih letih se nam je kazalo na obzorju bodočnosti eno samo visokogorsko središče — Velo polje in mene so zdaj poslali sem, da bi preučil plazove. To so bele nadležne muhe, ki bi se pozimi usedale na avtomobilsko cesto Rudno polje — Malo polje, ki smo jo pri zadnjem terenskem komisijskem ogledu vrisali na karto. Ni bilo razgovora, ali bo cesta ali je ne bo. Govorili smo le o variantah te ceste.

Nadaljnja pot proti planini Zgornji Toč ni bila videti nič kaj mikavna in moj spremljevalec je ponudil stavo, da ne bom prišel čez zasnežene galerije. Čeprav nisem bil prepričan v uspeh, sem stavo sprejel in mu segel v roko. Tudi za slovo, kajti počakal me bo tam na prevalu. Ker je bil zgodaj zjutraj sneg ledeno gladek, najbrž ne bi prišel niti do galerij, če ne bi plaziči pustili za sabo zmrzle kepe snega, ki so mi služile kot stopnice. Ob vrhu stene, ki jo je po vojni vsekala bohinjska zadruha za lažji dogon živine na Velo polje, je veter tu in tam izstružil poličke in tako sem se po njih v slabih dveh urah spravil na ono stran galerij na položnejši svet. Zasopihamu se mi je smejalo in tolklo srce: »Pa le še nisi zanič!«. Razum pa se je branil: »Pojdi no, s tem ponosom! Saj to ni bil noben alpinistični problem! Pravi alpinist gre tu čez na sprehod!« »Že, toda bil sem brez derez, brez cepina in s smučmi na ramah,« sem se branil,

Planinski dom Zorka Jelinčiča na Crni prsti (1844 m). Odprli ga bodo 7. avgusta t. l. Ne zamudite tega praznika PD Podbrdo in vseh primorskih društev!

ker sem potreboval zadoščenje zmagovalca. Že dolgo se nisem poskušal v gorah, tam doli v dolini pa človeku gnijejo moči in kar je še hujše, ne ve več, ali je slabič ali korenjak. Tam doli se vključuješ v skupine in gibanja in ne veš, kdaj izgubljaš in kdaj dobivaš. Tu pa sta le dva, ti in gora. Samo eden je lahko zmagovalec in tisti, ki je, ve, kaj je. Ni važno, kaj si premagal. Nekateri morajo preplezati smer VI +, da čutijo sladkost zmagoslavja. Drugemu je dovolj, če se povzpne po šodrovski stezi na vrh gore. Nadušnemu starcu je dovolj, da dà podse Šmarno goro, in že si spet obnovi tih koticček zadovoljstva in zaupanja v svoje moči. Gora je bogata.

Na polici, na kateri je nekoč stala planina Zgornji Tošč, sem v jutranjem soncu začel kartirati plazove, ki so se to zimo razlezli s Tošca na vse strani, kot da bi zleteli iz sneženega gnezda na vrhu gore. Na sami polici je običal en sam plaz. Druge je pritegnil stranski jarek. V zimi 1960/61 jih je bilo tu več. Preplavili so polico in običali med prvimi drevjem na južnem bregu. Grapa izpod Studorskega prevala je bila tudi letos ena sama dolga plazina. S Slemenca in Mesnove glave je

zdrknil sneg po vseh večjih hudourniških jarkih. To bo treba galerij in tunelov! sem preišljeval. Toda tedaj, v letu 1962, smo že vedeli, da more tehnika poslati človeka na pot v vesolje. In da ne bi mogla napraviti uboge ceste na Velo polje?

Ker je opoldansko sonce zmeščalo sneg, je bil povratek čez galerije mnogo lažji. Ko sva se s spremljevalcem vrnila v lovsko kočico na Malem polju, je bilo na soncu še prijetno toplo. Spremljevalec je dober, si mislim, in me ne bo zatožil, če si privoščim lenuharjenje na soncu. Ležeč na deskah, ki sem jih zbezal izpod snega, nisem dolgo opazoval vesine Tošca, Mišelj vrha in Triglava. Z vsem bitjem in žitjem sem čutil, kako vpije vsak košček kože toplino sončnih žarkov, in ob prijetni utrujenosti sem kmalu zatopil v dremavico. Nisem več vedel, kje sem. Tošč ni več Tošč, Mišelj vrh ni več vrh. Vse naokoli je ena sama gora, pokrita s snegom in obžarjena s soncem. Med vrhovi je napeta tišina kot pajčevina. Le včasih zabrnijo njene srebrne nitke, tedaj, ko se v ne vem katere ostre skale ujame veter in glasen spet plane na plano. V te nitke se kdaj pa kdaj zaplete šum ptičjega krila in zven

kamna, ki je kdo ve kje zapustil steno in zdaj poskakuje od peči do peči, dokler se končno ne umiri v tihem in globokem snegu na koncu žleba. Veja, ki se je znebila snega, je švistnila kvišku in povedala drugim, da bo borovje kmalu pogledalo izpod snežene odeje. To je vse, kar slišiš in veš o svetu. In ti si samo zato na svetu, da bi poslušal utrip življenja gore in čutil njen sneg in njeno sonce in njeno tišino. Samo ti in gora.

Ej, kako stara je ta pesem, človek in gora, na Velem polju. Začenja se tedaj, ko je prišel sem gor, sledeč divjadi ali na čelu svoje črede, prvi človek. Kdo bi vedel, kdaj je bilo to. Morda že takrat, ko se je čez Velo polje umikal iz dolin ledenik in se kot ranjena žival zatekel v brlog, v Velsko dolino, kjer se je še nekaj časa otepal toplega sonca, dokler niso ostale le kosti, ki kot morene še danes ležijo tam na okoli. Takrat je tu spodaj pod lovsko kočo, tam, kjer se danes čisti potoček na Malem polju izgublja v temno podzemlje, valovilo modro jezerce. Počasí in previdno je sledil ledeniku gozd, najprej pretežno borov, nato pretežno smrekov. Leto za letom so vetrovi zanašali v valove milijone drevesnega peloda, ki je potonil v jezersko blato in ni razpadel. Kako krčevito branijo drevesne vrste svoj obstoj. Po dvanajst tisoč letih je pelod l. 1962 izkopal znanstvenik, ga dal pod drobnogled in nerazpadlemu določil, na kakšnem drevesu je dozorel. Jezersko kotanjo je sčasoma zapolnila ilovica in jezero je preraslo barje. Vetrovi so se zaganjali v visoko barsko travje in med

drugim valovili tri rastline, ki so v botanični literaturi zapisane z zlatimi črkami, ker so jih našli samo tu in nikjer drugje v Sloveniji ali celo Srednji Evropi. To so praprotni mladomeščina, kimasti vrbovec ter pritlikava breza. Niti najstarejše bohinske pripovedke ne vedo povedati, kdo je odkril, da je na Malem in Velem polju odlična paša. Ali je bil to Ilir, morda Kelt, ki je zbežal iz doline pred rimskim zavojevalcem in pred suženjstvom v mestu ali na galeji. Gora je boljša kot suženstvo. Kdor koli je že bil prvopristopnik na Velo polje, gotovo ni iskal tu nič takega, kar iščemo v gorah danes meščani. Morda bi se še dalo ugotoviti, če ni bila na Velem polju cela naselbina. Ravno dno Velega polja se imenuje Poljana in na koncu Velske doline je v najbolj toplih prisojajh Pungart, torej sadovnjak. Ali je bilo to na koncu srednjega veka, takrat, ko so na primer na koncu ledenika Pasterce kopali rudniške jarke, ki jih je kasneje preplaval ledenik in še danes niso vsi pogledali izpod njega? Naj je bil rudar, lovec ali pastir, med golo kamenito višavje ga je prignala potreba po hrani zase ali za govedo. Tedaj, ko je bilo najvažnejše, kako se preživeti in ne, kako živeti, je porezal šoto in omenjene znamenite rastline na barju na Malem polju, tako kot še danes delajo na Ljubljanskem barju. Ne vemo, če je moral riniti za bežečimi gamsi na sam Triglav. Če je bil tam gori, tega gotovo ni imel za junaštvo, saj je to napravil za svoj kruh. Junaštvo pa je nekaj, kar napraviš kar tako, zaradi junaštva in ne da bi vedel,

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE VABI SVOJE ČLANSTVO, DA SE UDELEŽI OTVORITVE GREGORČIČEVE ROJSTNE HIŠE NA VRSNEM AVGUSTA 1966.

UPRAVNI ODBORI PD, MLADINSKI ODSEKI IN AO, PRIREJAJTE IZLETE IN TURE V GORNJO SOŠKO DOLINO. UDELEŽITE SE OTVORITVE PLANINSKEGA DOMA ZORKA JELINČIČA NA ČRNI PRSTI 7. AVGUSTA IN SLOVESNOSTI NA VRSNEM 28. AVGUSTA 1966.

Po poteh Gregorčičeve brigade

I. Povzetek iz zgodovine

Gregorčičeva brigada je bila ustanovljena za to, da je vzdignila naše ljudi zoper »zemlje lačnega tujca«, da je z orožjem potrdila meje našega naroda na zapadni meji in izpovedala cilje Osvobodilne fronte, to je, osvoboditev vsega slovenskega ozemlja. Primorski ljudje so dobro vedeli, zakaj so tej brigadi na bojno zastavo napisali prav ime »goriškega slavčka«. Ustanovljena je bila v Knežkih Ravnah, kjer je bilo prve dni maja 1943 zborna mesto južnoprimorskega odreda. Tu so se zbrali v V. slovensko narodnoosvobodilno brigado »Simon Gregorčič«, prvi komandant ji je bil Albert Jakopič-Kajtmir.

Z Raven je preko vasi Krna in preko Soče pri Kamnem prišla na Kovačičevo planino na Kolovratu, tu bila ves dan težak boj, nato pa se je preko Matajurja spustila v Beneško Slo-

čemu koristi. To je pripadalo 1778. l. padarju Willomitzerju, ki so ga bohinjski lovci pospremili na Triglav. Ni, da se sami ne bi upali na vrh, toda zakaj bi hodili tja gor kar tako, brez koristi. Gora ni prijatelj, ker ji moraš iztrgati vsak košček kruha.

Prišla je nova doba in novi ljudje. V goro so najprej pričeli riniti znanstveniki za navadnimi kamni ali rastlinami, za njimi pa čudni meščani, ki so iskali v gorah nekak mir. Smukavčev Janez, ki že dolga desetletja paseš na Velem polju in se moraš zadnja leta opreti na palico, če se hočeš zravnati in pogledati na vrh Triglava, ker so te leta skrivila k tlom kot viharji star macesen, ti še veš povedati, kaj so rekli stari ljudje o prvih meščanih, ki so kar tako, za prazen nič, hodili v gore. Pa se zdijo Bohinjcem še danes čudni. Hodijo sami, s palico in nahrbtnikom, tihi so in neopazni, Zjutraj zginejo iz Vodnikove kočice, preden posije sonce, čeprav imajo dopust, in preden Angelca zakuri ogenj v kuhinji. Samo da ti, Janez, ne veš, da zadnji čas niso več tako tihi in skromni. Ko se vrnejo v dolino, napišejo dolg članek, ki je ena sama obtožba. Obtožba ljudi, ki razgrajajo po planinskih kočah, kričijo po poteh, da si srne in gamsi lomijo noge, ko preplašeni bežijo čez drn in strn v zavetje, ter mečejo odpadle konzerve in steklenice, kamor se jim zdi (tudi take, ki ti, Janez, včasih prav pridejo). V teh srditih člankih je ena sama obtožba časa in teh, ki, nekontrolirani razbrzdanci, spreminjajo sveti hram gorske

tišine v kričave beznice in smetišče. Veš, Janez, ti tega ne razumeš. Nekateri iz mesta potrebujemo mir, ki ga tam doli primanjkuje. Nismo vselej veseli kot ti, če v gorah srečamo soseda ali človeka na sploh. Lepše je biti sam in tudi meni zdajle prija občutek, da sem skoraj sam od Triglava do Uskavnice. In počitek potrebujemo, duševni in telesni počitek.

Tudi jaz. Včeraj sva s spremljevalcem ves dan hodila iz Radovne in vse do Bohinjskih vratc se nama je sneg udiral do kolena ali pasu. Pa je bilo še vedno bolje kot takrat, ko sem pozimi sam rinil sem gor iz Voj. Ko me je prehitela noč in sem se zgubil med grbinami, sem bil presrečen, ko sem padel v megli v zapuščeno brunarico. Tedaj sem vedel, da bom ostal živ. Drugo jutro sem videl, da sem le streljaj daleč od lovske kočice in tudi Vodnikova kočica ni daleč. Pa to so le še spomini. Še leto ali dve in sem gor se bomo pripeljali z avtomobili. Tam na Kržetovci, med Malim in Velim poljem, se bo dvignil hotel, bel, razkošen, topel in ves razsvetljen. In drugi domovi se bodo nagnetli naokoli kot piščeta okoli koklje. Zvečer bodo pribrezli turisti iz doline z najnovejšimi modeli avtomobilov. Veš, Janez, ljudje potrebujejo dandanes ob koncu tedna spremembo okolja, zabavo in razvedrilo. Če ves teden naporno delaš, se moraš na koncu sprostiti. Skozi okno avta mimogrede uživaš razgled po divji naravi in o vožnji nad prepadom lahko pripoveduješ sosedu, da je ves zelen od nevoščljivosti. In pečenka in kozarček se v gorah priležeta kot le kaj. Pri

venijo, da bi tudi to najzapadnejšo slovensko pokrajino zajela v osvobodilni boj. Po kapitulaciji Italije je bila na Koradi pri Kobalarju ustanovljena I. soška brigada, ki je kasneje dobila ime XVII. slovenska narodno osvobodilna brigada »Simon Gregorčič« (politkomisar ji je bil dr. Slavko Zore-Griša). Tudi ta je oktobra 1943 šla v Beneško Slovenijo, kjer jo je novembra zajela sovražna ofenziva. Nato se je umaknila na levi breg Soče, februarja 1944 pa se je vrnila in prišla do Fojde, prav na zapadni rob Beneške Slovenije. Avgusta 1944 je Gregorčičevo brigado, ko je dobila povelje, naj gre že četrtič v Beneško Slovenijo, obkolil sovražnik. V boju na Rdečem robu nad vasjo Krn je brigada imela težke izgube. Ko se je zbrala in odpočila, je novembra 1944 spet odšla v Beneško Slovenijo, kjer je imela nekaj bojev, predvsem pa je delovala kulturno in politično.

II. Organizacija spominskega pohoda

Odbor za odkup Gregorčičeve rojstne hiše v Tolminu je v svoj program za prireditev na Vrsnem dne 28. avgusta t. l. sprejel tudi planinski spominski pohod, »Po poteh Gregorčičeve brigade«. Sporazumno z odborom ZB v Tolminu, z odborom borcev Gregorčičeve brigade v Ljubljani in koordinacijskim odborom primorskih PD smo se odločili, da pohod poenostavimo, saj je skoraj nemogoče, da bi brigadne poti obnovili v njihovi zgodovinski resničnosti.

Pohod bo potekal v treh smereh:

I. Korada—Kobalar—Kambreško—Srednje—Kovačičeva planina—Foni—Vrsno. To prevzamejo predvsem primorska planinska društva, vodstvo organizacije je prevzelo PD Nova Gorica.

plesu si lahek in pri mizi zgovoren kot že dolgo ne. Zadnja leta ti v dolini ni več za vriskanje. Tu pa se ti zvečer, ko stopiš pod napušč, da bi se ohladil, izvije iz grla tak mladeniški glas, da še pol ure odmeva od stene do stene. Da, to so gore.

Janez, zvečer ne boš smel več krave kar tako zagnati v stajo. Treba jih bo tudi privezati, sicer ti bo katera zbežljala, ko bo zaslišala izlive gorskega veselja. In sobo zakleni, da boš imel mir pred tistimi, ki ne bodo vzdržali nemira v hotelu. Veš, Velo (= Veliko) polje bo postalo malo, pretesno za vse, za te, ki hočejo izkoriščati bogastvo gora za kruh, za tiste, ki bi radi uživali v gorah naravo, in one, ki bi radi v gorah uživali življenje.

In kaj, če se bo vsem tem v naslednjih desetletjih pridružila še kaka zvrst ljudi, ki v gore ne prihajajo, da bi jih uživali, temveč da bi jih osvajali? Ali nimaš, Janez, občutka, da postaja tesno v naših gorah? Pa ne zato, ker bi nas bilo preveč! O ne, le drug drugemu postajamo vedno bolj napoti. Ko po dolgi, žgoči debati o tem, kdo je pravi planinec, srečam na gorski stezi neznanega planinca, bi se mu rad izognil, ker se bojim, da mu ne bi bil pogodu. In v razgovoru ne vem, ali naj uporabljam izraz planinec, gornik ali kako drugače, da ne bo zamere.

Sonce je zlezlo za sleme in mrz me je spravil iz dremavice, da sem se vrnil v koč. Vremenska napoved napoveduje za jutri še lepši dan.

Maričkina plošča

Boris Režek

V zahodnem ostenju Planjave so plezalne smeri tako na gosto potegnjene in prekrizane, da skoraj ni več sežnja skale, po katerem se kdo že ni pehal, prebijal, pa tudi kdaj obtičal. Od Sedla gor je mimo Bab po trati in melu le dober skok do stene in že drenovci so potem, ko so opravili z zahodno steno in Brinškovim kaminom, preplezali vse, kar se je tiste čase pač dalo brez klinov, potegov in lestvic. Ta njihova plezanja pa so se sčasoma pozabila in marsikdo je menil, da pleza na novo po kakšni smeri v zahodno steno ali severozahodni greben. Navdušeno je nabijal kline in se vesil tam, koder so naši davni plezalni vzorniki plezali prosto in celo nena vezani. Tako je neka grapa, ki drži za prvo glavo na severozahodnem grebenu, ki je pozneje dobila ime Maričkina plošča, hotela biti nova smer in slovit. Ipsilon je bil po levem odcepu preplezan tako na suho in z

II. Tolmin—Čadrg—Polog—Planina Sleme — (spomenik borcem na Rdečem robu) — vas Krn—Vrsno. Pot prevzame Planinska zveza Slovenije oziroma njena mladinska komisija.

III. Tolmin—Knežke Ravne. Pot prevzame MO PD Tolmin in se pridruži nato na pot II.

Mladinskim odsekom je mladinska komisija PZS poslala okrožnico z natančnejšimi navodili in s kratko zgodovino Gregorčičeve brigade. Zveza borcev oziroma odbor brigade »Simon Gregorčič« pa sta obljubila, da bodo mladinskim udeležencem na pohodu pripovedovali o zgodovini brigade tudi borci te brigade, ki se bodo 28. avgusta 1966 na Vrsnem udeležili zbora borcev brigade in se s tem poklonili pesnikovemu spominu in pomenu njegovega dela za osvobodilni boj.

Zbor udeležencev pohoda je za pot I. na Koradi pri Kobalarju 26. avgusta popoldne. Natančneje vas bo obvestilo PD Nova Gorica, ki sprejema tudi prijave ekip. Zbor za pot II. je v Zatoľminu prav tako 26. avgusta popoldne. Prijave sprejema mladinska komisija PZS. Prijave so nujne, ker je treba pripraviti prenočišče za 26. in 27. avgust in nekaj tople prehrane. Zato s prijavi pohitite!

III. Namen prireditve

O tem je govorila že okrožnica PZS novembra 1965 in januarja 1966. V letu 1966 se spominjamo treh obletnic, pomembnih za našo zapadno narodno mejo, ob kateri so naša najlepša gorska področja. Letos poteka 100 let, odkar je zaradi spopada med nemškim in italijanskim nacionalizmom začela ločeno od ostale Slovenije živeti Beneška Slovenija, dalje 70 let, odkar je bila
